

Hvor viktig er produktivitet for økonomisk vekst og offentlige finanser?

Produktivitetskommissjonen 21.09.2015

Erling Holmøy,

Forskningsavdelingen, SSB

Innhold

- Langsiktige virkninger av gitte endringer i
 - Produktivitetsvekst i hhv. privat og offentlig sektor
 - Arbeidstilbud
 - Etterspørsel etter helse- og omsorgstjenester (HO-tjenester)
- Tallanslag på virkninger på
 - Økonomisk vekst
 - Sysselsetting i privat og offentlig sektor
 - Offentlig finanser og skattebyrde
- Hensikt: Vanskeligere å avvise PKs forslag desto mer konkret man kan vise hva man går glipp av
- Beregningene sier i seg selv ikke hvordan produktivitetsvekst skal oppnås

Beregningsopplegg

- Langsiktige trender 2010-2060 vha modellen DEMEC for realøkonomi og offentlige finanser i en liten åpen økonomi
 - Tilbud = etterspørsel i alle markeder
 - Ressurser, produktivitet, bytteforhold og avkastning på oljefondet bestemmer realinntektsutviklingen
 - Utenriksøkonomisk balanse begrenser forbruket
 - Lønnsvekst = gitt AP-vekst i K-sektor + gitt internasjonal prisvekst
 - Handlingsregelen følges, men 3,5 % bane
 - Beregner inndekningsbehov = Skatte som mangler/er til overs
- Produktivitetsvekst:
 - Arbeidsutvidende i privat sektor (AP)
 - Øker output i offentlig sektor, eller reduserer all ressursbruk (TFP)

Sammenligningsgrunnlag (Referansebane)

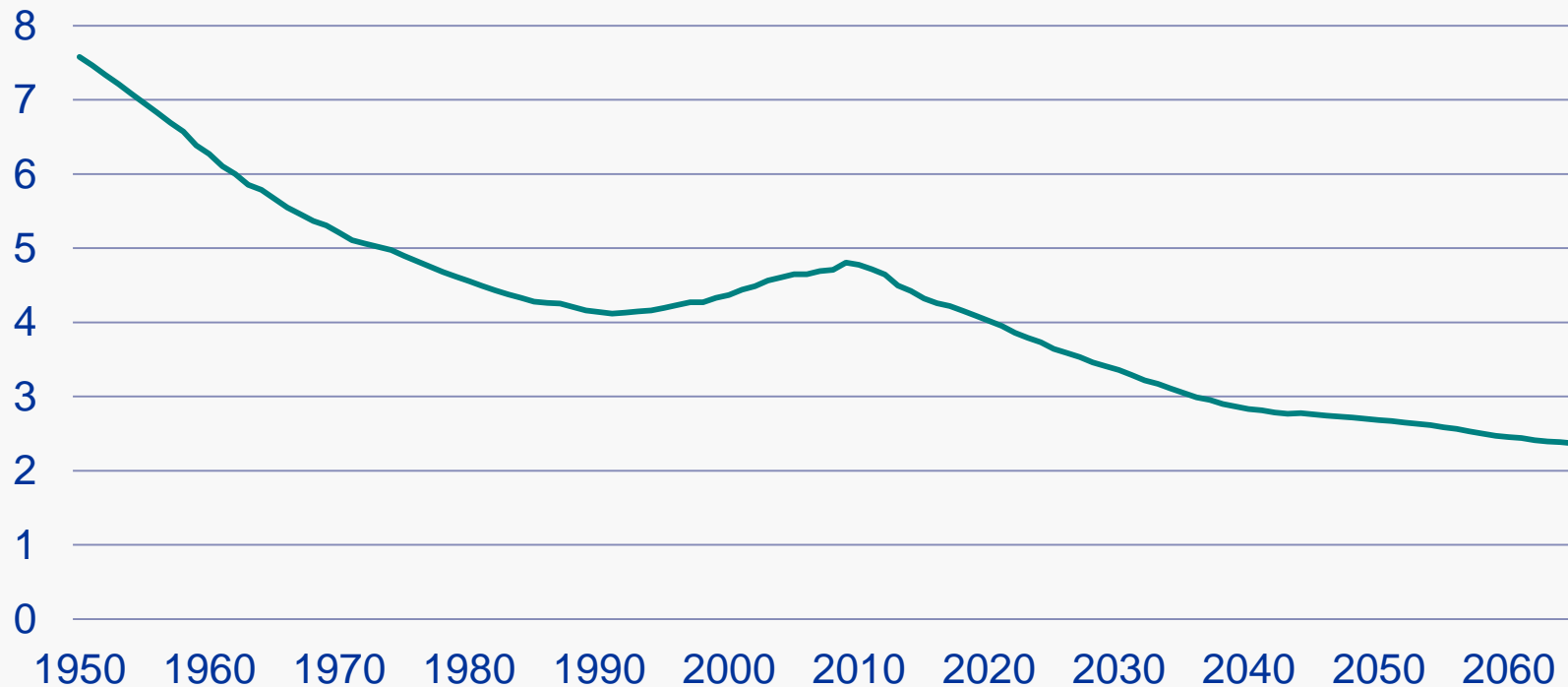
- Middelialternativet for befolkningsutvikling
- Sysselsettingsandeler og arbeidstid etter kjønn, alder og utdanning som i 2013, pluss veksteffekt av pensjonsreform
- 2 % internasjonal prisvekst. Oljepris = 65 2014-\$
- Internasjonal realrente = uttak av oljefondet = 3,5 %
- AP-vekst i privat sektor = 1 % per år (!)
- TFP-vekst i off. sektor = 0,5 % (produksjonsøkende)
- Offentlig tjenesteproduksjon følger befolkningsutvikling
 - HO og utdanning er alders- og kjønnsavhengig
- Timeverk per bruker øker med 0,5 % per år i *somatikk og eldreomsorg*. Ellers 0 standardheving av off. tjenester

Referansebanen: Lav vekst per innbygger

	2014	2030	2060	Vekst, %, 2014-60
Timeverk totalt	757	750	734	-0,1
Off %-andel	26	27	32	
BNP, 1000 2010-kr	537	596	674	0,5
Priv. konsum, 1000 2010-kr	239	349	404	1,1

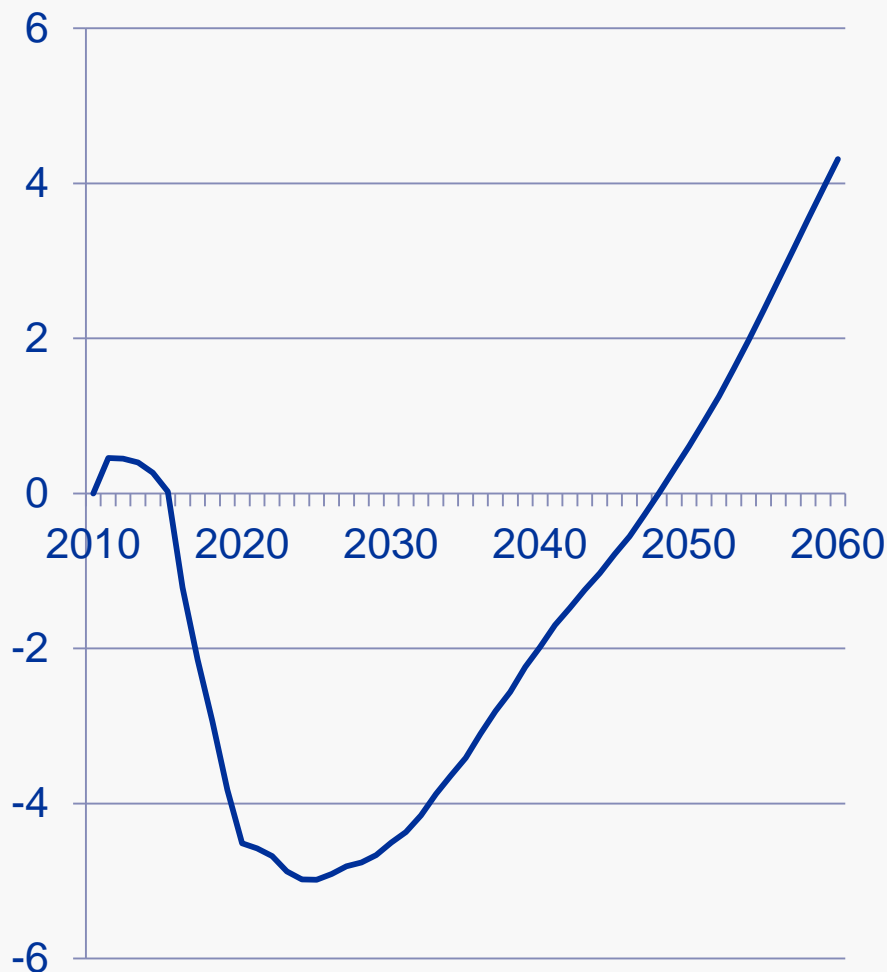
- Lav AP-vekst i privat sektor (1 % mot ca. 2 % senere tiår)
- Aldringen gir avtakende sysselsetting per innbygger, og...
- Økt off. sysselsettingsandel som reduserer gj.sn. prod.vekst
- Utfasing av grunnrente

Antall 20-66 år per person 67+ år

- Fall i «yrkesaktive» per «pensjonist»
 - 1950 - 1990: fra 7,5 til 4,1
 - 2014 - 2060: Fra 4,5 til 2,5
- Aldring, men ingen eldrebølge. Yngrebølgen er over

Offentlig finansieringsgap, % av BNP-FN

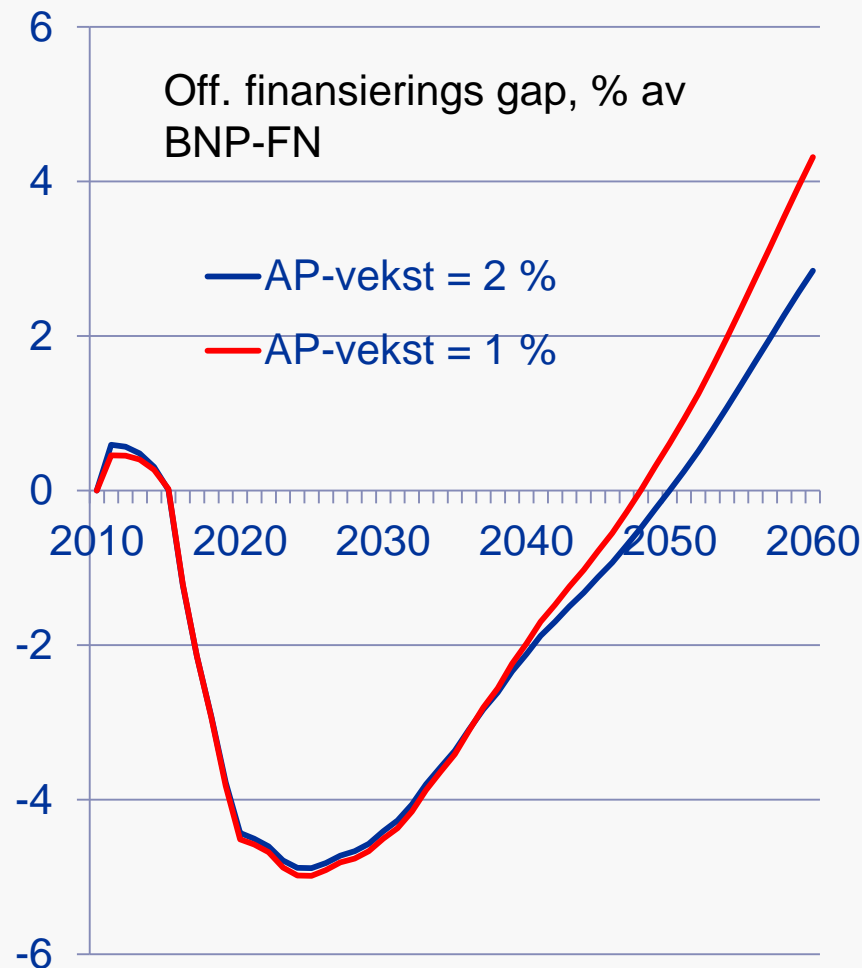

- Frem til ca. 2025: Rom for skattelettelser og/eller økte offentlige utgifter
- Etter 2025: Off. utgifter vokser raskere enn skattegrunnlagene
 - Sterkere HO-vekst
 - Lavere petroinntekter
- Behov for innstramninger i forhold til «i dag» først fra rundt 2050

2 % AP-vekst i privat sektor (i stedet for 1 %)

- BNP-vekst fra 0,5 % i ref.bane til 1,3 %
- Nær 0 effekt på off. finanser!
 - Trass vekst i skattebaser
 - Spredning av lønnseffekt

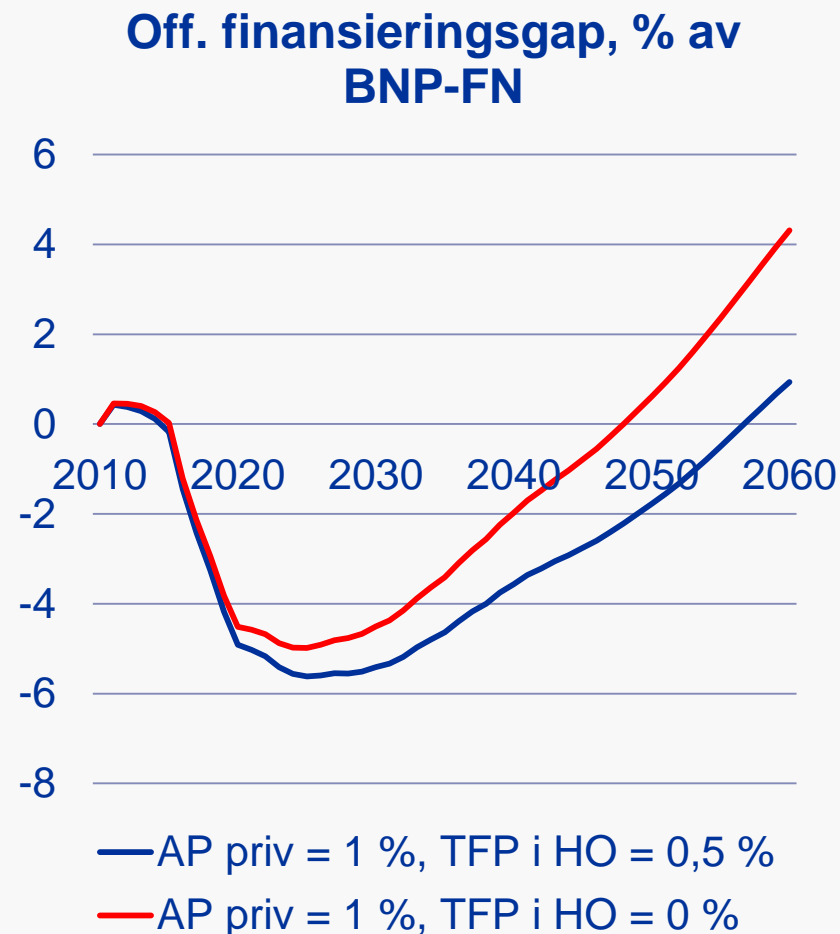
%-avvik fra ref.bane	2030	2060
Timeverk	0,0	0,0
Privat	-0,3	-1,1
Offentlig	0,8	2,2
BNP	14,2	46,9
Privat konsum	15,3	57,3

Fra 0 til 0,5 % årlig TFP-vekst i HO-sektor som ressurskutt

- BNP-effekten ca. 1/10 av effekten av dobbel AP-vekst i privat sektor (avvik fra ref.bane)
- Men sterkere effekt på off. finanser

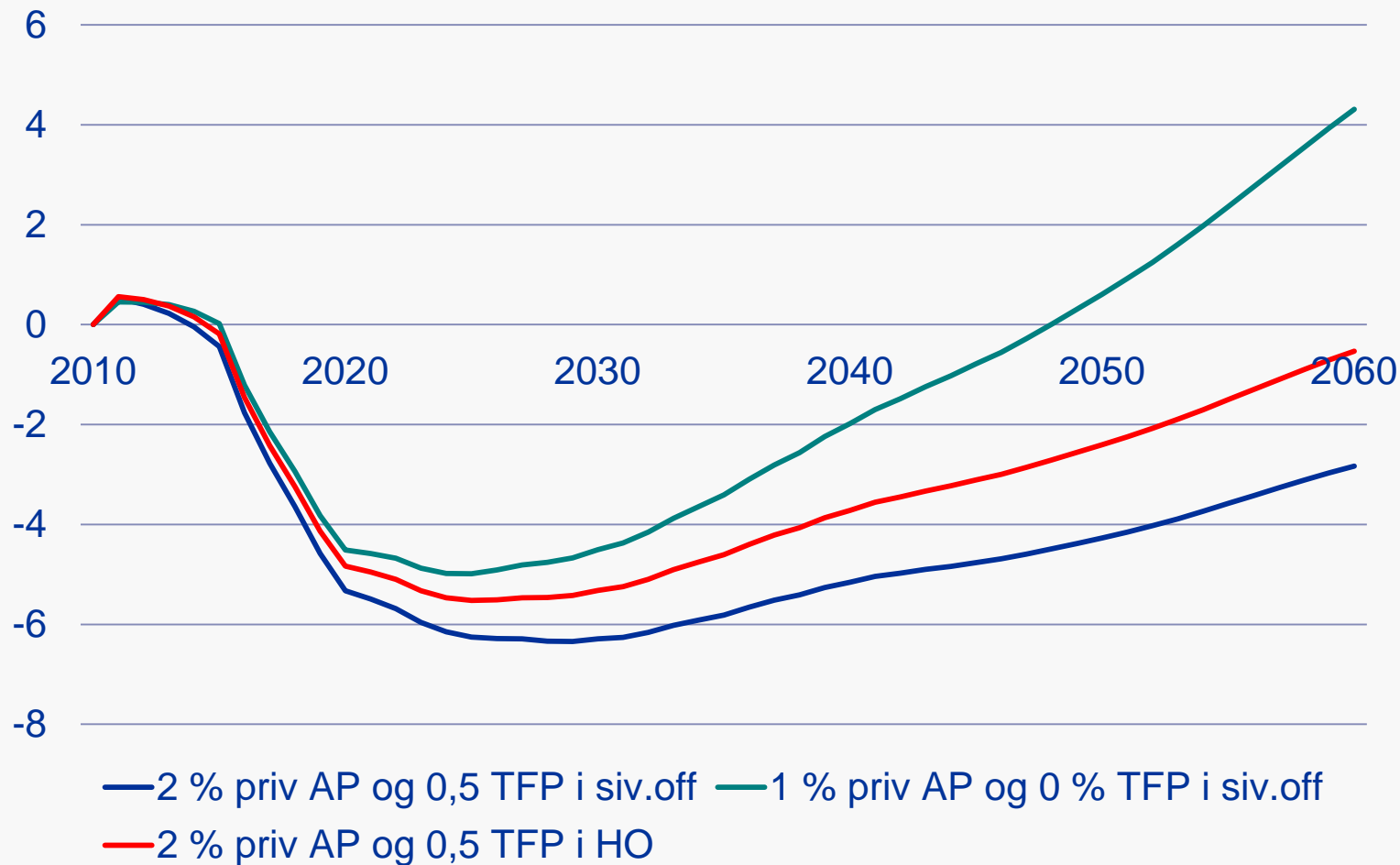
	2030	2060
Timeverk	0,0	0,0
Privat	1,6	5,7
Offentlig	-4,2	-12,0
BNP	1,1	4,6
Privat konsum	1,2	5,7

Effekter i 2060. %-avvik fra referansebane

	2 % priv AP 0 % TFP i siv.off	1 % privat AP og 0,5 % TFP i HO	1 % privat AP og 0,5 % TFP i siv.off	2 % priv AP og 0,5 % TFP i siv.off
Timeverk	0,0	0,0	0,0	0,0
Privat	-1,1	5,7	9,9	9,0
Offentlig	2,2	-12,0	-20,8	-18,9
BNP	46,9	4,6	8,0	60,1
Privat konsum	57,3	5,7	10,2	73,5

Off. finansieringsgap i % av BNP-FN

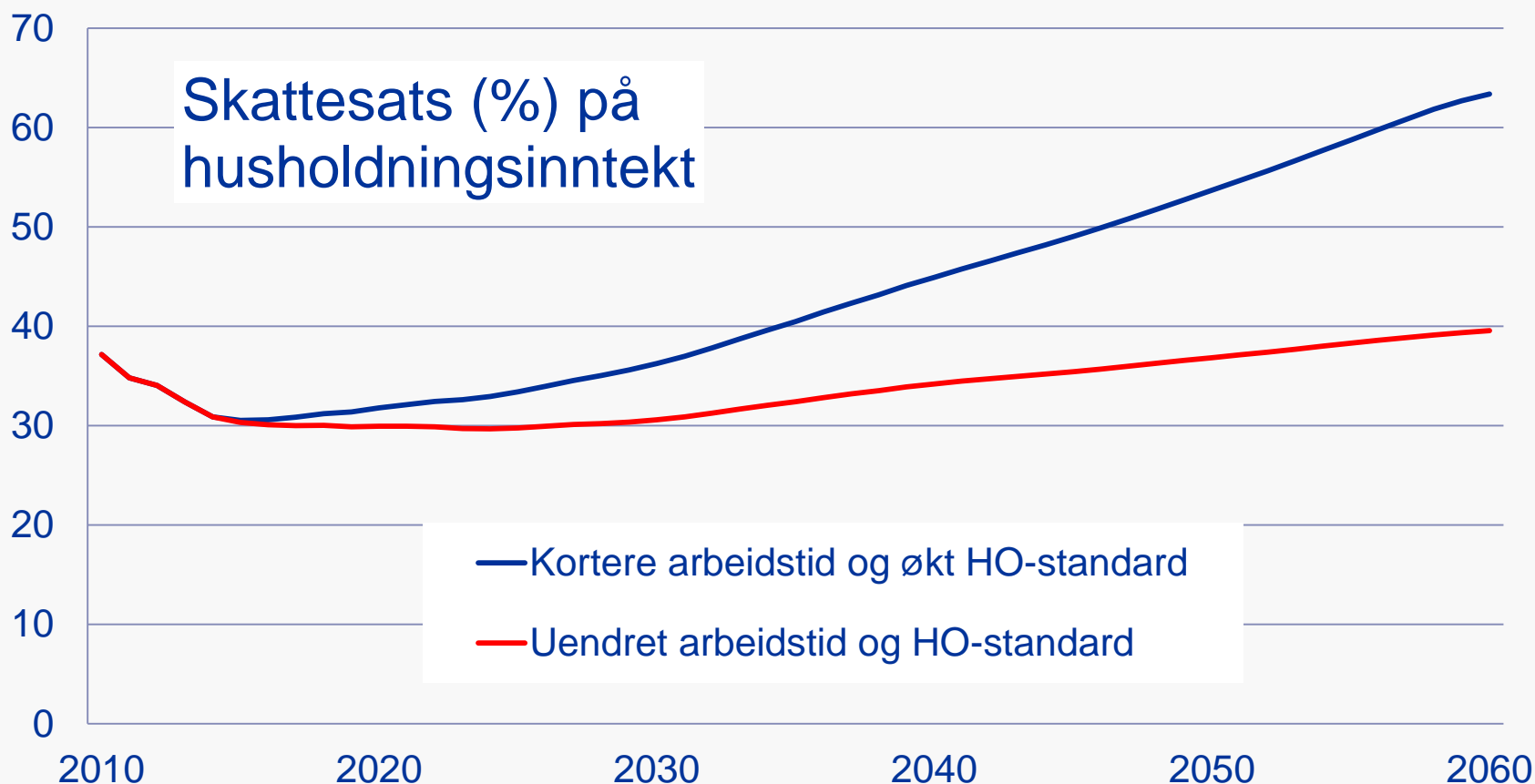

Vil mange nok jobbe med helse og omsorg?

Årsverk i helse- og omsorg i 2060,
 utenom omsorg utført av familie (100 000).
 2014 = 279 000, 11 % av totale årsverk

	Konstant sykkelighet og standard	1 % årlig standardvekst	Utsatt sykkelighet
Årsverk. 1000	615	1 077	514
Andel av totale årsv.	22	38	18

1% årlig vekst i HO-standard + 0,5 % kortere arbeidstid per år

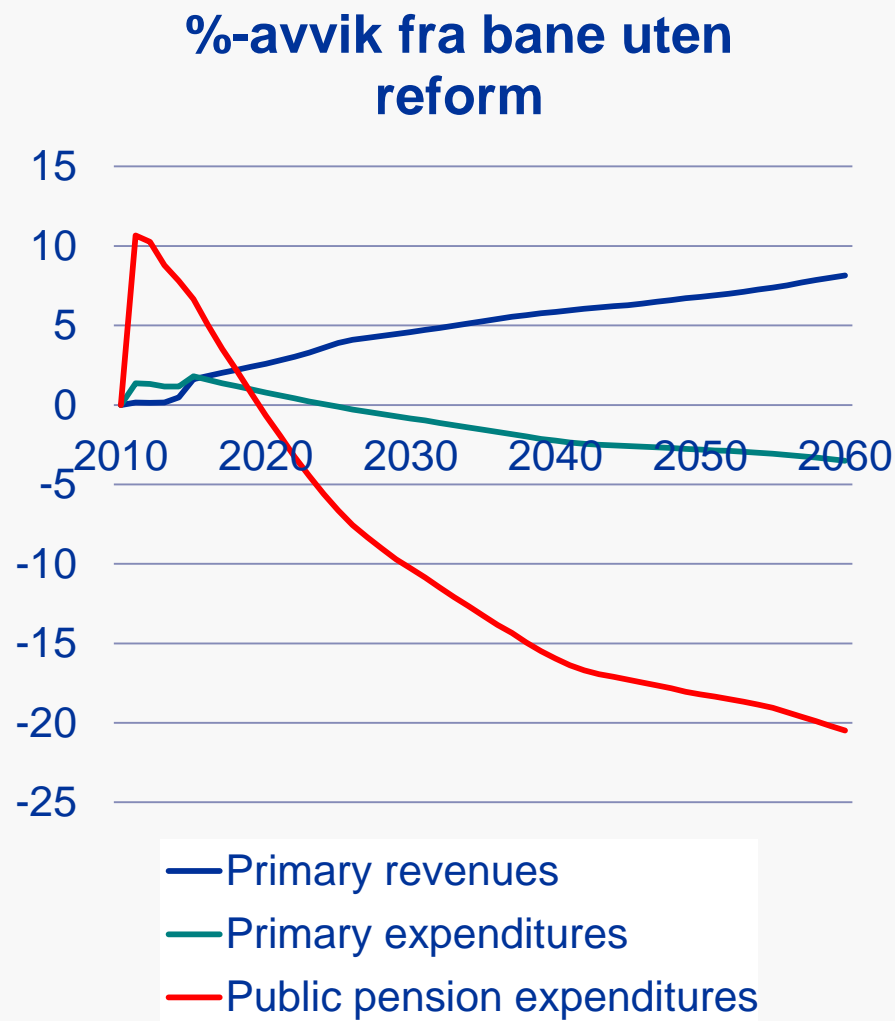
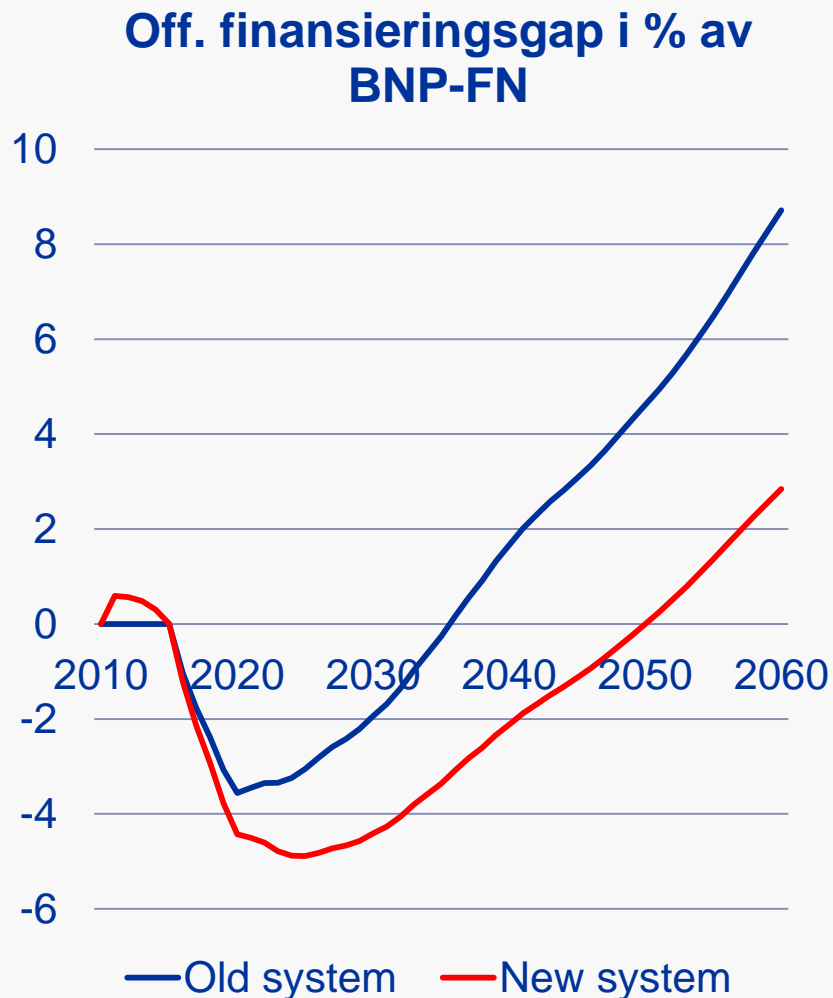
Begrunnelse for å ønske mer arbeid

- Hovedgrunn: Verdien for samfunnet er ca. det dobbelte av verdien for den enkelte
 - Skyldes skatter, på lønn, arbeidsgiveravgift, og det man kjøper
 - Tar hensyn til at mindre fritid er en kostnad
- Økt arbeidsinnsats vedtas ikke, men kan stimuleres
 - Pensjonsreformen

Effektiv skatt høy enn de fleste tror

- Gevinst for samfunnet av en ekstra arbeidstime fordi
 - Økt privat forbruk kompenserer fritidstap
 - Skatt er inndratt produksjon. Den går, via det offentlige, til forbruk blant dem som lever av trygder etc. og/eller offentlig forbruk (utdanning, helse, omsorg, veier, ...)
- Skatter på arbeid =
 - Personskatt (50%), arbeidsgiveravgift (13%), moms og andre indirekte skatter på forbruk (30%)
 - Effektiv skatt på utbetalt lønn = 96,9 %, nesten lik den verdien personen selv tar hensyn til
 - Offentlige overføringer som avkortes mot arbeidsinntekt
 - Skatter betalt av bedriftene på innsatsvarer og overskudd

Effekt av pensjonsreformen på offentlige finanser

Oppsummering

- Høyere produktivitet i privat sektor har store/dominerende virkninger på gjennomsnittlig levestandard, men nær ingen virkning på offentlige finanser
- Høyere produktivitet i offentlig sektor virker på en mindre ressursbase (foreløpig?), men bedrer offentlige finanser hvis den høstes som lavere ressursbruk fremfor økt produksjon
- 2 % realvekst i BNP per innbygger vil fremover kreve klart sterkere AP-vekst i privat sektor enn 2 %
 - Som følge av bl.a. aldring og sterk vekst i HO-sysselsettingen
- Økt arbeidsinnsats gir stor gevinst for samfunnet
 - selv om gjennomsnittsproduktiviteten kan falle
- Pensjonsreformen svært viktig på lang sikt